

Әдәбијјат

1934-чү илдән чыхыр

вә ИҢЧӘСӘНӘТ

«ЛИТЕРАТУРА И ИСКУССТВО»

Азәрбајчан Совет Јазычылары Иттифагы вә Азәрбајчан ССР Мәдәнијјәт Назирлијинин органы

Орган Союза Советских писателей Азербайджана и Министерства Культуры Азербайджанской ССР

№ 19 (1220)

Шәнбә, 11 мај 1963-чү ил

Гижмәти 4 гәпик

БӘ'ЗИ ГЕЈДЛӘР

(ӘДӘБИ КӘНЧЛИЈИМИЗЛӘ СӨНБӘТ)

Сов. ИКП
МК-нин Тәһрири
ГАРШЫСЫНДА

Коммунист Партијасы вә Совет һөкүмәтинин идеолокија, мәдәнијјәт вә әдәбијјат сәһәсиндәки даими аталыг гәјғысы марксизм-ленинизм тәлиминин ардычыл инкишафынын јени, парлаг бир тәзаһүрүдүр. Өлкәмиздә коммунизм гуручулуғунун чаһаншүмүл мүвәфғәғијјәтләри, совет мәдәнијјәти, инчәсәнәти вә әдәбијјатынын тәсир гүдрәти артдыгча, дүшмәкләрин вә јад идеолокијанын мүғавимәти вә әкс һүчүмләрү да заман-заман шиддәтнин артырыр, сыраларымыза нүфуз етмәјә чалышыр. Бу тәһрибатчылыг бә'зән «јенилик» пәрдәси алтында, чүрбәчүр «изм»ләр һалында мејдана чыхыр.

Отузунчу илләрдә формализм тәрәфдарлары белә бир иддиә ирәли сүрүрдүләр ки, јени ше'р, һәр һансы формал шәртләрдән узаг вә сәрбәст, јалныз сәнәткарын дујғусу, аңлағы вә мәдәни сәвијјәсинә табе бир ше'р-дир... Белә ше'рләр имзасыз дәрч едиләчәк, мүштәрәк ше'р јараначаг... Кәләчәк социалист әдәбијјатында фәрди үслуб хүсусијјәтләри итиб мүштәрәк јарадычылыг шәкли алачагдыр вә и. а... Бу «јени ше'ри» онлар каһ футуризм, каһ сәрбәст ше'р, каһ да конструктивизм адландырырдылар.

Әдәбијјатын партијалылыгы, хәлгилији, һәјатилији һағгында марксизм-ленинизм тәлиминә дабан-дабана зидд олан вә Гәрбдәки модаја пәрәстишдән ирәли кәлән бу «теорија» елә о заман тәңгидимиз тәрәфиндән чидди мүғавимәтлә гаршыланмышды. Бу «теорија» әсасында јазылан «ше'рләр» дә халг тәрәфиндән бәјәнәлмәди, рәдд едилди. Јери кәләмишкән гејд етмәк лазымдыр ки, формалистләрин ирәли сүрдүјү сәрбәст ше'р «теоријасы» илә индики ше'римиздә вәтәндашлыг һүғугу газанмыш сәрбәст вәзли ше'рләр бир-бириндән тамамилә ајры-ајры шејләрдир. Буну кәңчләримиз јахшы билмәлидирләр вә тәңгидчи-нәзәријјәчиләримиз терминологи чәһәтдән дә һәммин мәсәләјә бир ајдынлыг кәтирмәлидирләр.

Һәр шејдән әввәл буну билмәк лазымдыр ки, јарадычылыг вә јаратмағ мәфһуму өзү јенилик—новаторлуғ мә'насына әһәт едир. Чүнки јарадылан шеј мүтләг јени олмалыдыр. Буна көрә дә һәр чүр тәғлид, јамсылама вә тәкрат (һәм үслуб, һәм дә формада) јарадычылыг аңлајышына јад вә зиддир, бунун ән'әнәјә дә дәхли јохдур. Бундан башга ән'әнә өзү дә дәјишмәјән, дурғун бир шеј дејилдир. Онун да јахшысы, писар.

Әдәбијјатымызын үмуми инкиша-

фына вахты илә чидди сурәтдә манс олмуш белә ән'әнәләр гәбилиндән олан тәғлидчилик-нәзирәчилик-эпигончулуғ бир заман ше'римизи елә өлкүн бир һала салмышды ки, бөјүк ингилабчы халг шаиримиз Сабир, мәшһур:

—Еј, алнын ај, үзүн күнәш, еј,
гашларын каман!
Мејран көзүн, гарышга хәттин,
какилин илан...
гәзәли илә бу «ән'әнәви кәзәлә»:
—Гаһ-гаһ, гәрибә күлмәлисэн,
ханыман хәраб!..

дејә ачы-ачы күлмүшдү.

Чох тәәссүфлү вә тәәччүблү бир һал дејилми ки, һәлә инди дә, космос вә атом дөврүндә, бизим бә'зи шаирләримиз тәхминән ејни «ән'әнәви» тәшбех вә башга васитәләрлә гәзәлләр вә ја «мүасирләшмиш» гәзәлвари ше'рләр јазырлар?!
Бу, кәңч мүәллифләрин ше'рләриндә дә арабир өзүнү бүрүзә верир.

Фәзанын вә јерин космик дәринликләрини фәтһ едән совет гәһрәманлары, башгаларынын чаныны хилас етмәк үчүн гарлы фыртыналарда узаг адалара, давлара, тундралара учан совет һәкимләри, өзүнү релсләрин үстүнә, паровозун алтына атыб, танымадығы ушағы өлүмдән гуртаран дәмир јол кешикчиси, јанан мәктәб бинасына, одун-аловун ичинә сохулуб, пионер бајрағыны чыхаран совет мәктәблиси, күндәлик һәјат вә зәһмәтдә харигәләр кәстәрән милјонларла совет вәтәндашынын тарихдә мисли көрүнмәмиш бу мә'нәви кәзәлликләри ән һәјәчанлы, ән лирик ше'р мөвзусу дејилми? һалбуки, бизим бә'зи шаирләримиз һәким гыздан, агроном оғландан, нефтчи гәһрәмандан јазанда да, јенә онларын мә'нәви сималарына дејил, гәләм гашларына, ала көзләринә, ширин дилләринә да һа чох алудә олурлар.

Исте'дадлы јарадычы кәңчләримиз бу мәсәләјә тәңгиди јанашмағы ба-чармалы, учуз шөһрәт јолундан чәкинмәли вә билмәлидирләр ки, партијалылыг, идејалылыг—әдәбијјат вә ше'рдә бир жанр дејил, бүтүн жанрларын, бүтүн јарадычылығын мәғзини, руһуну, чаныны тәшкил едән әсас бүнвәрәдир.

Ән'әнәнин јахшы хүсусијјәтләринә кәлдикдә, биз, классикләримизин јүксәк сәнәткарлыг, оријиналлыг, јәни сөзүн әсил мә'насында јарадычылыг мәһарәтләрини, уstadлығларыны нәзәрдә тутуруғ, онлары тәғлид вә тәкрат етмәји дејил, онлардан өјрәнмәји лазым билirik. Бир дә, ән'әнә де-дикдә, јалныз өз әдәби ирсимизи нәзәрдә тутмағ — милли мөһдудлуғ оларды. Бүтүн дүнја классик вә мү-

тәрәғги әдәбијјатынын ән'әнәләри вар, хүсусән артыг јарым әсирлик бир тарихә малик совет әдәбијјатынын өз ән'әнәләри: Горки, Мајаконски, Шолохов, Чаббарлы, Вурғун вә саир көркәмли совет сәнәткарларынын јарадычылыг ән'әнәләри вар. Бу ән'әнә исә, дүнјанын ән габагчыл мәдәнијјәт вә инчәсәнәтинин әсас јарадычылыг јолу олан социализм рәализминин чох зәңкин вә рәңкарәнк үслуб имканларындан јараныр. Совет әдәбијјатынын кечдији мүбаризә вә зәфәрләрлә долу јол, бизә, ән'әнә вә јенилијин аһәңдар инкишаф имканларыны ајдын кәстәрир. Бу јол кәстәрир ки, идејалылыг, мүасирлик, дәрин мәзмунлулуғ, бәди кәјфијјәт сәнәтдә әсас истигамәтләндиричи амил-дир, шәкил, вәзи, үслуб хүсусијјәтләри бунлара табе-дир. Бу јол кәстәрир ки, сәнәткар учуз шөһрәтә, бә'зән курултулу алгышлары алданыб, охучулары кери галмыш һиссәсинин зөвгүнүн ардында сүрүнмәмәли, охучунун өнүндә кедиб, онун мәфкурәсини, бәди зөвгүнү тәрбијәләндирмәли, мүасирләшдирмәлидир. Бизим ше'римиздә белә јолла кетмиш халг шаирләримиз Сәмәд Вурғунун, Сүләјман Рүстәмин, Рәсул Рзанын јарадычылығлары буна ән јахшы нүмунәдир.

Мәдәнијјәтимизин дикәр сәһәләриндә, мусиги вә рәссамлыгдә дә мөһз белә доғру јол илә кетмиш сәнәткарларымыз: Үзејир һачыбәјов, Гара Гарајев, Фикрәт Әмиров, Микајыл Абдуллајев, Сәттар Бәһлулзадә, Таһир Салаһов вә башгалары тәкчә республикамызда дејил, бөјүк Совет Вәтәниндә, һәтта бүтүн дүнјада шөһрәт газанмыш, ССРИ вә Азәрбајчан халг артистләри, халг рәссамлары кими шәрәфли ада лајиг көрүлмүшләр.

Ленин партијасы вә Совет һөкүмәтимизин даими аталыг гәјғысы совет мәдәнијјәти, инчәсәнәти вә әдәбијјатынын дүзкүн вә сағлам јолла инкишафынын мөһкәм рәһнидир. Бу гәјғынын парлаг тәзаһүрләри олан көрүш вә мүшавирәләр бизим јарадычы зијалылар үчүн һәјат мәктәбидир. һәммин фәјдалы ишин давамы оларағ, бу күнләрдә Москвада кәңч јазычыларын Үмумиттифағ мүшавирәси кечирилмиш, орада бизим исте'дадлы кәңч јазычы вә шаирләримизин нүмајәндәләри дә иштирак етмишләр. Онлара сәмәрәли зәһмәт вә мүвәфғәғијјәт арзу едәк. Халга вә партијаја сәдағәт, јарадычылыг јолунда бөјүк фәдакарлыг вә чәсарәт гој онларын шуары олсун!
Микајыл РЗАГУЛУЗАДӘ